

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Społecznych
mgr Natalia Wróbel

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

praca doktorska z dziedziny: nauki o polityce, napisana pod kierunkiem dr. hab. Dariusza Skrzypińskiego, prof. UW

Ogrom różnorodnych form organizacji w przestrzeni społeczno-politycznej państw demokratycznych pozwala na realizację wszelkich interesów i potrzeb obywateli i grup społecznych. Jedną z form realizowania tych interesów są organizacje proobronne. Celem pracy było zbadanie w jakim stopniu organizacje te są świadomie posiadanych zasobów, swoje otoczenia zarówno politycznego jak i społecznego, jakie relacje łączą je z otoczeniem, czy potrafią i chcą wywierać naciski, jak kreują swoje środowisko i czy mają ambicje stać się ważnym elementem systemu bezpieczeństwa państwa. Głównym punktem prowadzonych analiz było zbadanie i przedstawienie relacji między organizacjami proobrońnymi a władzami publicznymi zarówno na poziomie lokalnym, jak i krajowym, a także analiza wpływu tych organizacji na formowanie polityki bezpieczeństwa.

Przyjęta w pracy perspektywa czasowa pozwala na spojrzenie na system bezpieczeństwa z dłuższej ponad 30-letniej perspektywy, co daje obraz o strategicznych założeniach i ich realizacji, pozwoliło także na zestawienie ich ze zmiennymi warunkami otoczenia międzynarodowego. Te ostatnie miały ogromny wpływ na zmianę świadomości decydentów politycznych, w tym również w zakresie dostrzeżenia organizacji proobrońnych.

Przyjęte w pracy podejście do organizacji proobrońnych pozwoliło wpierw na dopuszczenie możliwości przypisania im statusu kreatora, a następnie zbadanie faktycznego wpływu na system i tym samym oceny faktycznego udziału w procesie kreacji i implementacji polityki bezpieczeństwa. Przyjęty okres analizy od 2014 do 2022 roku pozwolił na weryfikację działań prawnych i politycznych w stronę tych organizacji, ale również podjętych przez organizacje proobronne działań w okresie najbardziej im sprzyjającym.

Postawiona hipoteza badawcza zakłada, że organizacje proobronne są w wymiarze pomocniczym współkreatorem polityki bezpieczeństwa, natomiast przede wszystkim są instrumentem jej realizacji i ta rola będzie zyskiwała na znaczeniu. Badania potwierdzają tę tezę, wskazując na wzrost znaczenia instrumentalnej funkcji organizacji proobrońnych w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Przeprowadzone badania opierały się na kilku metodach badawczych. Analiza literatury i źródeł pomogła usystematyzować wiedzę i zrozumieć dualizm natury organizacji proobrońnych. Metoda historyczna umożliwiła odnalezienie korelacji między przeszłością

a teraźniejszym postrzeganiem roli organizacji strzeleckich. Analiza systemowa pozwoliła na prześledzenie relacji i związków przyczynowo-skutkowych w systemie politycznym, a metoda instytucjonalno-prawna na analizę aktów prawnych i postaw instytucji.

Przeprowadzenie badań na kadrze instruktorskiej i dowódczej organizacji proobronnych pozwoliło lepiej zrozumieć ich oceny współpracy z państwem oraz własnych możliwości i zasobów. Natomiast nieskrępowanie Ankietowanych cezura czasową pozwoliło na uzyskanie najbardziej aktualnych odczuć respondentów, wynikających z wieloletniego doświadczenia funkcjonowania w określonym, często negatywnie postrzeganej przestrzeni oraz w relacjach organizacje-państwo-wojsko. Badania ostatecznie wykazały, iż organizacje te nie zawsze są świadome swoich zasobów i możliwości ich wykorzystania, duże zróżnicowanie, rozdrobnienie, brak liderów na skalę krajową, daje podwaliny pod niestabilny grunt jakim mogłoby być scalanie i konsolidowanie środowiska, czego efektem mogłoby być zyskanie pozycji przetargowej, potencjału koalicyjnego i ostatecznie możliwości wpływu i nacisku na struktury polityczne.

Konstrukcja pracy obejmuje pięć rozdziałów. Pierwszy rozdział analizuje polską politykę bezpieczeństwa i obrony oraz procesy decyzyjne. Przedstawienie rozbudowanej siatki definicyjnej oraz porównywanie aktów prawnych pozwoliło na poznanie i zrozumienie znaczenia przestrzeni prawnej i politycznej na budowę i funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa i obronności państwa, w ramach którego w dużej mierze działają organizacje proobronne. Drugi rozdział poświęcony jest organizacjom społecznym i grupom interesu, ukazując ich rolę w systemie politycznym i społeczeństwie. Zrozumienie konceptów społeczeństwa obywatelskiego, organizacji społecznych, działalności pożytku publicznego jest konieczne dla poznania prawdziwej natury organizacji proobronnych. Zostało to zestawione z przedstawionym w pracy rysem grup interesu, bez czego nie byłoby możliwe w pełni zrozumienie koncepcji wpływu na system politycznych określonych podmiotów. Trzeci rozdział omawia organizacje proobronne, ich genezę, działalność i strukturę, zawierając również część empiryczną. Ukazanie silnego związku części organizacji proobronnych z korzeniami sięgającymi XIX wieku, oddanie idei patriotyzmu, edukacji, dbania o wspólne dobro ukazuje złożoność natury tych organizacji, co przekłada się na sposób ich funkcjonowania i odbioru ich działalności w szerszej perspektywie. Rozdział czwarty i piąty dotyczą szczegółowej analizy relacji tych organizacji zarówno z władzami rządowymi, lokalnymi i poszczególnymi organami i instytucjami publicznymi oraz z siłami zbrojnymi. To właśnie w tych rozdziałach możliwe było zestawienie ze sobą wizji przedstawicieli organizacji proobronnych, z rzeczywistością kreowaną przez akty prawne, dokumenty czy działalność organów rządowych i samorządowych. Pozwoliło to możliwie najpełniej ukazać dlaczego organizacje te nie są kreatorem polityki obronnej oraz dlaczego ich rola nie będzie ewoluować w tym kierunku. Odniesienie się do możliwie najszerzej gamy aspektów zarówno relacji z samorządami, Ministerstwami, wojskiem czy innymi służbami mundurowymi pozwoliło na spojrzenie na badane zjawisko ze znacznie szerszej perspektywy.

Podsumowując, organizacje proobronne są ważnym elementem systemu bezpieczeństwa narodowego, głównie jako narzędzie realizacji polityki bezpieczeństwa. Ich rola jako współkreatora polityki jest znacznie ograniczona, ale ich znaczenie rośnie wraz ze zmianami w otoczeniu prawnym, geopolitycznym i geostrategicznym. Najważniejszym elementem wdrażania zmian i dążenia do zmiany obecnego stanu jest zmiana świadomości samych organizacji proobronnych oraz ich działania wobec swojego środowiska.